

buluştuğu çalışmalara kaynaklık edebilecek ve akademik tefsir çalışmalarına farklı bir bakış açısı kazandırabilecek önemli bir eser olarak değerlendirmek mümkün gözükmemektedir.

Ömer DİNÇ

Arş. Gör., Hitit Üniversitesi,
İlahiyat Fakültesi, Tefsir Anabilim Dalı

Milel ve Nihal, 14 (1), 2017
doi:10.17131/milel.324229

Daron Acemoğlu – James A. Robin, **Ulusların Düşüşü**

(Doğan Kitap, 2015) 496 s.

Yaklaşık iki yüz yıldır Batı, dünyanın geri kalanı üzerinde, bazen sarsılrsa da, yıkılmayan bir otorite, hakimiyet tesis etti. Uzun yıllar boyunca pek çok sınavdan geçen (Fransız Devrimi, I. ve II. Dünya Savaşları) her defasında daha da pekişti. Kimi zaman İngiltere'nin, kimi zaman ABD'nin, Almanya'nın ve Rusya'nın dünya siyaseti ve ekonomisi, Batı olarak adlandırdığımız bu ülkelerin elinde şekillendi ve şekillenmeye devam ediyor. Bize düşen ise tam da bu noktada şu soruyu sormaktır: Dünyaya neden Batı hakim?

Bu otoriteyi sağlamak ve böyle bir hakimiyeti kurmak elbette pek çok etkenin bir araya gelmesiyle mümkün oldu. Hemen ilk etapta herkesin aklına bu etkenlerden bazıları gelebilir. Nitekim soruya bazı mantıklı cevaplar verebilmek için illa siyaset bilimci olmaya gerek yok. Ancak sorunun ihtiva ettiği problem bir kaç yüzyeysel gözlem ve analizle (ki sıradan vatandaşın yaptığı bundan

ibaret) çözüme kavuşturulabilecek basitlikte değil. Zira pek çok siyaset bilimci, ekonomist, teolog, sosyolog vs. bilim adamı bu mesele hakkında kafa yormuş ve farklı teoriler ortaya koymuşlardır.

Ulusların Düşüşü isimli bu eser yukarıdaki soruya bir cevap niteliğinde kaleme alınmış kıymetli bir çalışmadır. Kitabın iki yazarı vardır; Daron Acemoğlu ve James A. Robinson. Acemoğlu MIT'de iktisat profesörüdür. 2005 yılında, ekonomik düşünce ve bilgi dünyasına yapmış olduğu katkılardan ötürü kırk yaşının altındaki iktisatçılara verilen John Bates Clark onur Ödülü'nü almıştır. Ayrıca 2013'te sosyal bilimler dalında Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü'ne layık görülmüştür. Robinson ise Harvard Üniversitesinde siyaset bilimi profesörüdür. Latin Amerika ve Afrika konusunda dünyaca ünlü bir uzmandır.

Kitap on beş bölümden oluşmaktadır. Eser, bizzat yazarların deyimiyle, ABD, İngiltere ve Almanya gibi zengin ülkelerin, Sahraaltı Afrika, Orta Amerika ve Güney Asya'nın yoksul ülkelere geliri ve yaşam standartları bakımından neden büyük farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaya çalışmaktadır. Nitekim böyle bir ekonomik farklılık beraberinde bu yoksul ülkeler ve diğer az gelişmiş ülkeler (ve hatta dünyanın geri kalanı) üzerinde otorite ve hakimiyeti beraberinde getirmektedir. Bu andan sonra gündemimize yeni bir soru ekleniyor: Neden zengin ve hakim ülke konumunda Meksika yerine ABD, Bosna-Hersek yerine İngiltere, Cezayir yerine Fransa ve Romanya yerine Almanya bulunuyor? Daha açık soracak olursak bu ülkelerin zenginliği ve hakimiyetinin kökeni neye dayanıyor?

Bu soruya cevap verebilmek adına önemli düşünürler tarafından farklı teoriler ortaya atılmış ve savunucu bulmuşlardır. Kültür kuramı, ırk kuramı, coğrafya kuramı vb. burada zikredebiliriz. Fakat eserde bu teorilere birtakım eleştiriler yöneltilerek bunların bu sorunun cevabı olmaktan uzak oldukları vurgulanıyor. Eser hemen başında verilen örnek yukarıda saydığımız kuramların yetersizliğini gayet açık şekilde gösteriyor. Bu dikkate değer çarpıcı örnek Amerika-Meksika sınırında bulunan ve araları bir kaç yüz metre olan, sadece bir çitle birbirinden ayrılmış biri Amerika tarafında bulunan Nogoles Arizona, diğeri Meksika tarafında bulunan Nogoles Sonora şehridir. Nogoles Arizona, Nogoles Sonora'dan, sadece tel

örgüyle ayrılmasına rağmen, eğitim, sağlık, gelir ve yaşam standartları gibi her bakımdan üstündür. Bireyleri en az lise mezunu, ortalama ömürleri uzun insanlardır. Coğrafya kuramının aksine bu iki şehir aynı bölge ve iklimde bulunmaktadır. Kültür kuramının aksine iki şehrin insanları aynı yemeklerden ve aynı müzik türünden hoşlanmaktadır. Ve ırk kuramının aksine bu iki şehrin insanların çoğu birbiriyle akrabadır. O halde Nogoles Arizona'yı Nogoles Sonora'dan üstün kılan nedir? Bu soru detaylı bir tarih incelemesini gerektirmektedir.

Batı'nın dünya hakimiyetinin temelleri rönesansla birlikte atılmıştır. Coğrafi keşifler yeraltı ve yerüstü kaynakların sömürüyle de olsa batının eline geçmesine salık vermiştir. Aydınlatma çağının başlamasıyla da kaynakların verimli kullanım imkanı doğmuştur. Akabinde Batı ülkelerinde oluşturulan siyasi ve ekonomik kurumlar özel mülkiyet hakkının tanınmasına, hakların korunmasına, serbest piyasa ekonomisinin en iyi şekilde işlemesine olanak sağlamıştır. oluşturulan kapsayıcı kurumlar ülkede bulunan her bireyin ve her topluluğun haklarını en iyi şekilde korumaya yönelik oluşturulmuştur. Mesela Meksika'nın Aksine ABD'de insanlar kendilerini yönetecek kişiyi belirleme ve beğenmediğinde değiştirme hakkına sahiptir. Ekonomi ve yargı kurumları tekelleşmeyi engellemektedir. Sağlık sistemi her vatandaşının sağlık hizmetlerinden eşit derecede yararlanmasını temin etmektedir. Bunun karşısında Meksika gibi az gelişmiş ülkelerde sömürücü kurumlar siyasetin ve ekonominin dengelerinin sadece belli bir kesimin haklarının korunması ve iyileştirilmesine olanak sağlamıştır. Bu nedenle de her geçen gün ülkeler arasındaki güç dengesi bazı ülkelerin lehine gelişmeye devam etmiştir. Fakat eser temel sorumuza yani neden Batı dünyaya hükmediyor sorusuna belli bir tarihten itibaren cevap verebilmektedir.

İspanyollar coğrafi keşiflere çıkıp Amerika kıyılarına gemileriyle ve ellerinde tüfeklerle vardıklarında orada yaşayan yerliler gemi yapmak şöyle dursun hala ok ve mızraktan oluşan basit silahlar -ki bu silahlarda çelik kullanılmıyordu- kullanıyordu. Gelişmiş tarım aletlerine sahip İspanyolların aksine tarım yapabilen bir kaç topluluk -o zaman Amerika'da bazı topluluklar avcı-toplayıcılıkla geçiniyordu- basit tarım aletleri kullanıyordu. O dönemde Batı ülkeleri ve Amerika yerli halkları arasında siyasi ve ekonomik kurumlar açısından dişe değer bir fark da bulunmuyordu. Buna rağmen

aralarında sosyal, siyasi ve ekonomik yönden büyük farklar mevcuttu.

Kitap rönesans ve sonrası Batı'nın gelişimi ve bugünkü duruma gelişi hakkında kıymetli bilgiler ve görüşler ihtiva ediyor. Fakat açıkça söylemek gerekirse rönesans öncesinde toplumlar arasındaki eşitsizliğin kökenleri hakkında bir hüküm belirtmede yetersiz kalıyor. Yine de belirli bir dönem için probleme çözüm bulma noktasında aynı amaçla yazılmış pek çok kitabın önüne geçiyor.

Hafzullah GENÇ

Arş. Gör., Hitit Üniversitesi,
İlahiyat Fakültesi, Kalam Anabilim Dalı

Milel ve Nihal, 14 (1), 2017
doi: 10.17131/milel.324230

İlyas Canikli, **Hadislere Göre Yöneticiye İtaatin Sınırları**,

(İlâhiyât, Ankara 2004), 133 s.

Devletlerin bekası yöneten ve yönetilen arasındaki ilişkinin sağlam bir zeminde yürütülmesiyle doğrudan ilişki içerisindedir. Gerek yöneticilerin teba tarafından kontrolü gerekse yönetilenlerin yöneticiler eliyle idaresi ve isteklerinin temini devletten en küçük idari kuruma kadar söz konusu yapının sağlıklı bir şekilde işleyişinin ilk şartıdır. Tanıtmanın gayreti içinde olacağımız, "Hadislere Göre Yöneticilere İtaatin Sınırları" isimli çalışma dinin ikinci temel kaynağı olan hadislerin bir yönüyle sınırlarını belirlediği yönetici-yönetilen